

Rapport

HALVERING FORUM DOOR CONFLICT BAUDET/OTTEN

Politieke peiling I&O Research
September 2019

Conflict Baudet en Otten zorgt voor halvering Forum in I&O-peiling

Halvering Forum voor Democratie; VVD en PVV profiteren

Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zouden worden gehouden, zou de VVD met 32 zetels opnieuw de grootste partij worden. Daarmee evenaart de VVD bijna haar uitslag van 2017 (33 zetels). In de afgelopen zomer heeft Forum voor Democratie veel van zijn (virtuele) aanhang verloren: de partij zou teruggaan van 23 zetels medio juli naar 11 zetels begin september. Vooral de PVV (+4 zetels), VVD (+3) en 50 Plus (+2) lijken hiervan te profiteren.

Forum-kiezers: Otten had Kamerzetel moeten inleveren

Het is duidelijk dat de splitsing binnen Forum voor Democratie en het conflict tussen Henk Otten en Thierry Baudet debet is aan de forse daling van Forum. Negen op de tien kiezers kregen er iets van mee.

Driekwart van de kiezers vindt – in het algemeen – dat Kamerleden die uit een partij worden gezet, hun zetel moeten inleveren. Een kleiner deel – de helft van alle kiezers – vindt dat "Henk Otten zijn zetel in de Eerste Kamer had moeten inleveren". Van de huidige FvD-kiezers is 85 procent het hiermee eens. Van degenen die in 2017 stemden op FvD vindt 65 procent dat.

Van de huidige FvD-stemmers vindt een groter deel (38%) het terecht dan onterecht (14%) dat Otten uit de partij is gezet. Van degenen die in 2017 op FvD stemden is 37 procent het daar mee eens, 17 procent niet.

Optredens Baudet en Otten als (zeer) negatief beoordeeld

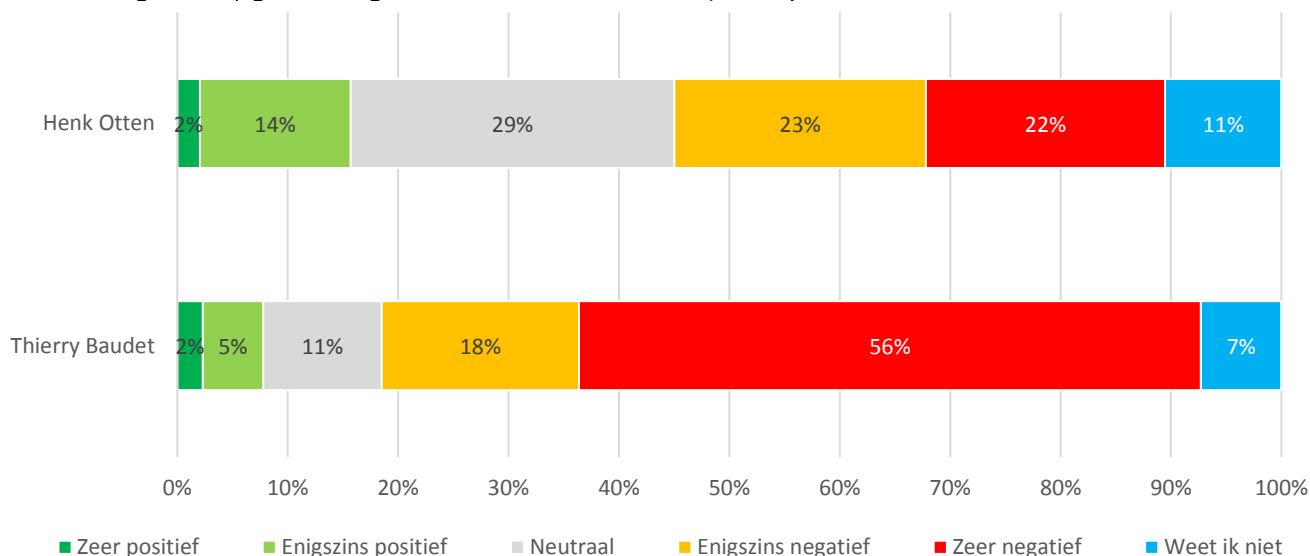
Er is dus enig begrip over het besluit van Baudet en zijn medebestuurders Otten uit de partij te zetten. Over de manier waarop Baudet dit gedaan heeft is het oordeel beduidend harder.

Het optreden van beide FvD-oprichters wordt per saldo als negatief bestempeld, maar dat van Baudet als veel negatiever (74% oordeelt negatief, 7% positief) dan dat van Otten (45% negatief, 16% positief).

Figuur 1

Hoe beoordeelt u het optreden van de belangrijkste spelers, Henk Otten en Thierry Baudet?

(Basis: iets gehoord, gezien of gelezen over conflict Baudet/Otten)

Imago Thierry Baudet loopt deuk op

De schermutselingen tussen Baudet en Otten hebben niet alleen weerslag op de electorale aantrekkelijkheid van Forum (de partij gaat in de I&O-peiling van 23 naar 11 zetels), maar ook op het imago van Baudet.

De algemene waardering voor Thierry Baudet daalt van een 4,1 naar 3,5. Van de huidige FvD-kiezers krijgt Baudet nog een 8,2, maar dat zijn er nu dus half zo veel als twee maanden geleden.

Ook de overgebleven FvD-kiezers zijn lang niet allemaal positief over het optreden van Baudet in het conflict met Otten: 46% positief, 30% negatief.

Kiezers die (nog wel) op FvD willen stemmen, maar het optreden van Baudet kritisch bejegenen, vinden dat er meer gepraat had moeten worden en dat Otten te snel, te openlijk en/of te hard is aangepakt. Meerdere kiezers zeggen dat de argumenten van Baudet tegen Otten niet overtuigend zijn. Degenen die Baudet in deze kwestie positief beoordelen gaan niet of nauwelijks in op wat er zich heeft afgespeeld tussen de twee. Het feit dat hij zaken durft te benoemen (immigratie, klimaat, EU) – redenen waarom kiezers op FvD stemmen – prevaleert. Een kiezer die Baudet trouw is: 'Een goed leermoment voor hem'.

Henk Otten: minder 'haters', maar ook minder uitgesproken 'lovers' dan Baudet

Het optreden van Henk Otten wordt dus *overall* beduidend minder negatief (45% negatief, 16% positief) beoordeeld dan dat van Baudet, maar per saldo wel als negatief. FvD-kiezers nemen Otten drie dingen kwalijk: hij ging te snel naar de pers (had het intern moeten oplossen); hij 'steelt' een FvD-zetel en – waar het allemaal mee begon – hij pleegde fraude met partijgelden.

Otten wordt gemiddeld iets beter gewaardeerd (een 4,1) dan Baudet (3,5). Maar waar Baudet onder een substantiële groep kiezers veel enthousiasme oproept, doet Otten het bij geen enkele groep heel goed. Van de huidige FvD-kiezers krijgt Baudet een 8,2 en Otten slechts een 4,5.

Weinig animo voor nieuwe partij Otten; maar 1 zetel lijkt – vooralsnog – haalbaar

Otten heeft aangekondigd een nieuwe partij op te willen richten, maar slechts 4 procent van de kiezers is het eens met de stelling 'De nieuwe partij van Henk Otten is een aanwinst voor de Nederlandse politiek'. Waarbij wel opgemerkt moet worden dat 30 procent dat nog niet weet en 22 procent neutraal oordeelt. Logisch, aangezien de partij er nog niet is en een programma of positionering slechts op hoofdlijnen.

Als de partij van Henk Otten mee zou doen aan de Tweede Kamerverkiezingen, zou op dit moment 1 procent van alle kiezers stemmen op de partij van Otten, waarmee hij met één zetel in de Tweede Kamer zou kunnen komen. Van degenen die nu FvD als eerste keuze hebben, zou 88 procent daarbij blijven, 2 procent zegt nu al voor Otten te kiezen en de overige 10 procent weet het niet of kiest dan voor een nog andere partij.

Dijkhoff opnieuw best gewaardeerde fractievoorzitter; Asscher maak 'comeback'

- Van de fractievoorzitters is Klaas Dijkhoff – net als vorig jaar – de meest populaire.
- Gert-Jan Segers wordt de laatste twee jaar steeds iets beter gewaardeerd: zijn score liep op van een 5,9 in 2017 naar een 6,3 nu.
- Een nog opvallender 'comeback' maakt Lodewijk Asscher: van een magere 5,5 in 2017 en 2018, naar een 6,0 nu.

- Jesse Klaver hoorde in 2016 – met een 6,0 – bij de meest populaire leiders, nu staat hij – met een 5,5 – in de subtop.
- Lilian Marijnissen valt zelfs een half punt terug: van een 5,9 naar een 5,4.
- Rob Jetten heeft de aansluiting nog niet gevonden. Hij krijgt een 5,1 van de kiezers.
- Ook Marianne Thieme levert een half punt in (van 5,4 naar 4,9).
- De waardering voor Thierry Baudet is in het afgelopen jaar teruggevallen van een 4,1 naar 3,5.
- Geert Wilders (4,0) en Henk Otten (4,1) doen het iets beter dan Baudet.

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707
- Laurens Klein Kranenburg, l.kleinkranenburg@ioresearch.nl, 053-2005222

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.262 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 29 augustus tot en met dinsdagochtend 3 september 2019. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.110). Daarnaast zijn 152 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

*Overname uit deze publicatie is toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Tweede Kamer

1.1 Halvering Forum voor Democratie; VVD en PVV profiteren

Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zouden worden gehouden, zou de VVD met 32 zetels opnieuw de grootste partij worden. Daarmee evenaart de VVD bijna haar uitslag van 2017 (33 zetels).

In de afgelopen zomer heeft Forum voor Democratie veel van zijn (virtuele) aanhang verloren: de partij zou teruggaan van 23 zetels medio juli naar 11 zetels begin september (tabel 1). Vooral de PVV (+4), VVD (+3) en 50 Plus (+2) lijken hiervan te profiteren.

Na de VVD volgen op de grote afstand GroenLinks (17), PvdA (16) en CDA (15). GroenLinks zou twee zetels inleveren in vergelijking met juli, maar staat nog wel op winst ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Van de vier coalitiepartijen is de ChristenUnie (8) de enige partij die op winst staat (+3 zetels). CDA (15) en D66 (11) staan onveranderd op verlies in vergelijking met de uitslag van 2017 (respectievelijk -4 en -8 zetels).

Tabel 1 Zetelpeiling Tweede Kamerverkiezingen

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”
Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.633)

UITSLAG		PEILING										+/-	+/-
Zetels	TK 2017	11-9-2018	27-11-2018	25-1-2019	28-2-2019	14-3-2019	18-3-2019	26-4-2019	17-5-2019	10-7-2019	4-9-2019	t.o.v. juli	t.o.v. TK2017
VVD	33	26	27	25	23	24	23	27	26	29	32	+3	-1
PVV	20	15	18	18	17	15	15	11	13	9	13	+4	-7
CDA	19	15	15	15	12	15	15	12	14	15	15	0	-4
D66	19	13	12	11	11	11	11	13	10	10	11	+1	-8
GroenLinks	14	19	19	18	20	18	19	20	18	19	17	-2	+3
SP	14	14	15	13	14	15	12	10	10	8	9	+1	-5
PvdA	9	11	10	11	10	10	11	11	12	15	16	+1	+7
ChristenUnie	5	7	6	7	7	8	7	5	7	6	8	+2	+3
PvdD	5	6	5	6	7	5	7	5	6	6	6	0	+1
50 Plus	4	5	4	4	6	5	5	6	5	5	7	+2	+3
SGP	3	4	4	4	4	3	3	4	4	3	4	+1	+1
DENK	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2	1	-1	-2
Forum voor Democratie	2	12	12	16	16	18	20	24	22	23	11	-12	+9
Anders	0 ¹	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, september 2018 – september 2019

¹ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

Tabel 2 Peiling Tweede Kamerverkiezingen in percentages

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.633)

%	UITSLAG			PEILING								Marge (n=1.633)	+/- t.o.v. 10-7- 19	+/- t.o.v. TK17
	TK 2017	11- 9- 2018	27- 11- 2018	25- 1- 2019	28- 2- 2019	14- 3- 2019	18- 3- 2019	26- 4- 2019	17- 5- 2019	10- 7- 2019	4-9- 2019			
VVD	21,3	17,1	17,1	16,3	15,3	15,8	15,2	17,3	17,1	18,5	20,6	(18,6; 22,6)	+2,1	-0,7
PVV	13,1	9,7	11,8	11,8	11,1	10,0	9,7	7,6	8,3	5,7	8,7	(7,3; 10,1)	+3,0	-4,4
CDA	12,4	9,6	9,5	9,6	7,9	9,6	9,5	7,8	9,0	9,9	9,9	(8,5; 11,3)	0,0	-2,5
D66	12,2	8,9	8,2	7,2	7,4	7,1	7,4	8,3	6,9	7,0	7,4	(6,1; 8,7)	+0,4	-4,8
GL	9,1	12,7	12,5	12,0	13,3	12,0	12,1	12,7	11,8	12,4	10,9	(9,4; 12,4)	-1,5	+1,8
SP	9,1	8,9	9,6	8,6	9,1	9,6	7,8	6,5	6,9	5,5	6,0	(4,8; 7,2)	+0,5	-3,1
PvdA	5,7	7,4	6,4	7,5	6,5	6,8	7,6	7,6	8,0	9,9	10,2	(8,7; 11,7)	+0,3	+4,5
CU	3,4	4,9	4,3	4,8	4,7	5,5	4,8	3,8	5,1	4,4	5,5	(4,4; 6,6)	+1,1	+2,1
PvdD	3,2	4,4	3,8	4,2	4,6	3,6	4,6	3,7	4,4	3,8	4,3	(3,3; 5,3)	+0,5	+1,1
50 Plus	3,1	3,4	3,0	3,1	4,0	3,8	3,5	4,1	3,3	3,7	4,8	(3,8; 5,8)	+1,1	+1,7
SGP	2,1	2,7	2,7	2,7	2,7	2,1	2,4	2,8	2,8	2,3	2,9	(2,1; 3,7)	+0,6	+0,8
DENK	2,1	2,2	2,4	1,4	2,2	2,3	2,0	1,7	2,0	1,9	1,2	(0,7; 1,7)	-0,7	-0,9
FVD	1,8	8,0	8,0	10,4	10,5	11,5	13,0	15,9	14,4	14,8	7,3	(6,0; 8,6)	-7,5	+5,5
Anders ²	1,5	0,4	0,5	0,3	0,6	0,4	0,6	0,3	0,1	0,3	0,3	(0,0; 0,6)	0,0	-1,2
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			

Bron: I&O Research, september 2018 – september 2019

² Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

1.2 Werkgelegenheid en immigratie minder belangrijk voor kiezers

Bij het bepalen van een voorkeur voor een partij, vinden kiezers *normen en waarden, gezondheidszorg en duurzaamheid, klimaat en milieu* de belangrijkste onderwerpen.

Ten opzichte van de laatste keer dat we deze vraag gesteld hebben (maart 2019) zijn de verschillen klein. Als we iets langer terugkijken (naar februari 2017) zien we dat *duurzaamheid* belangrijk is en blijft (van 26% naar 38%). Ook de *Europese Unie* (van 27% naar 32%) en de *woningmarkt* (van 14% naar 22%) zijn belangrijker geworden.

Gezondheidszorg, werkgelegenheid, immigratie, sociale voorzieningen en armoedebestrijding en de relatie tussen autochtone Nederlanders en migranten hebben aan belang ingeboet voor de kiezers.

Tabel 3

Welke onderwerpen spelen een belangrijke rol voor uw partijkeuze? (meerdere antwoorden mogelijk)

(bron: peiling februari 2017, peiling februari, maart, september 2019)

	FEBRUARI 2017	FEBRUARI 2019	MAART 2019	SEPT. 2019	VERSCHIL	
	%	%	%	%	+ / - februari 2017	+ / - maart 2019
Normen en waarden	42	42	43	44	+2%	+1%
Gezondheidszorg	54	40	42	42	-12%	0%
Duurzaamheid / klimaat / milieu	26	36	39	38	+12%	-1%
Sociale voorzieningen / armoede(bestrijding)	42	36	36	35	-7%	-1%
Europese Unie	27	27	28	32	+5%	+4%
Inkomensbeleid	30	33	31	31	+1%	0%
Onderwijs	30	28	29	30	0%	+1%
Immigratie en asiel	35	32	34	28	-7%	-6%
Werkgelegenheid	33	26	30	25	-8%	-5%
Veiligheid	34	29	30	29	-5%	-1%
Economie / overheidsfinanciën	29	30	29	29	0%	0%
Ethische zaken (euthanasie, abortus, homoseksualiteit)	19	22	20	24	+5%	+4%
Woningmarkt / huren	14	18	19	22	+8%	+3%
Relatie tussen autochtone Nederlanders en migranten	28	23	22	21	-7%	-1%
Inspraak en democratie	18	23	24	20	+2%	-4%
Energie	16	23	23	19	+3%	-4%
Leefbaarheid in de wijken	20	20	21	19	-1%	-2%
Verkeer en (openbaar) vervoer	10	15	18	16	+6%	-2%
Dreiging van terrorisme	20	17	16	14	-6%	-2%
Dierenwelzijn	9	12	11	11	+2%	0%
Religieuze zaken	12	11	10	11	-1%	+1%
Kunst / cultuur	8	8	7	7	-1%	0%
Anders	4	4	4	3	-1%	-1%

2. Forum voor Democratie

2.1 Forum-kiezers: Otten had Kamerzetel moeten inleveren

In juli en augustus vond er een splitsing plaats bij Forum voor Democratie (FvD). Henk Otten, Eerste Kamerlid en mede-oprichter van FvD, werd door (onder anderen) Thierry Baudet uit de partij gezet. Otten maakte vervolgens bekend een eigen partij op te willen richten en twee andere FvD-Eerste Kamerleden stapten over van FvD naar de nieuwe partij van Otten.

We legden twee algemene stellingen voor over parlementariërs die hun partij verlaten. Dit deden we aan het begin van de vragenlijst, zodat de antwoorden niet beïnvloed zouden worden door wat men van Baudet of Otten vindt. Zie figuur 1, eerste en derde stelling.

Het blijkt dat driekwart van de kiezers (75%) het eens is met de stelling "Kamerleden die opstappen of uit een partij worden gezet, moeten hun zetel inleveren". Van de huidige FvD-kiezers is 90 procent het hier mee eens, waarmee kiezers van die partij het hoogst scoren op deze stelling.

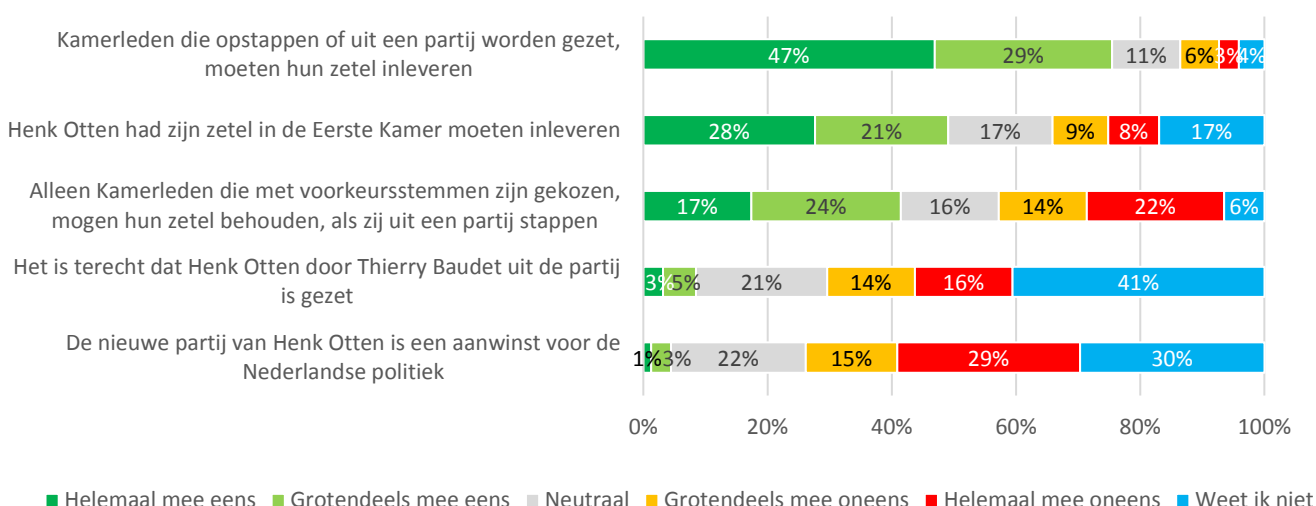
Over de stelling "Alleen Kamerleden die met voorkeursstemmen zijn gekozen, mogen hun zetel behouden, als zij uit een partij stappen" is men verdeeld: 41 procent is het er mee eens, 36 procent oneens. Ook onder FvD-kiezers bestaat deze verdeeldheid (39% eens, 46% oneens).

Later in de vragenlijst is kort iets verteld over het conflict binnen FvD. Negen op de tien kiezers kregen iets mee van het conflict tussen Baudet en Otten: 45 procent zegt ook inhoudelijk op de hoogte te zijn van de kwestie, 44 procent hoorde er wel iets over, maar kent niet de inhoud.

Hoewel dus driekwart van de kiezers vindt dat Kamerleden die uit een partij worden gezet, hun zetel moeten inleveren, vindt een kleiner deel (49%) dat "Henk Otten zijn zetel in de Eerste Kamer had moeten inleveren". Van de huidige FvD-kiezers is 85 procent het hiermee eens (dus consequent aan zijn/haar algemene opvatting hierover). Van degenen die in 2017 stemden op FvD vindt 65 procent dat.

Figuur 1

Eens / oneens met stellingen (%)

Slechts 8 procent van alle kiezers vindt het terecht dat Otten uit de partij is gezet, 30 procent vindt van niet. Veel mensen weten het niet (41%) of staan er neutraal in (14%).

Onder de huidige FvD-stemmers is er meer begrip: 38 procent vindt het terecht, 14 procent niet. Eenzelfde beeld zien we onder degenen die in 2017 stemden op FvD (37% eens, 17% oneens).

2.2 Weinig waardering voor optredens Baudet en Otten

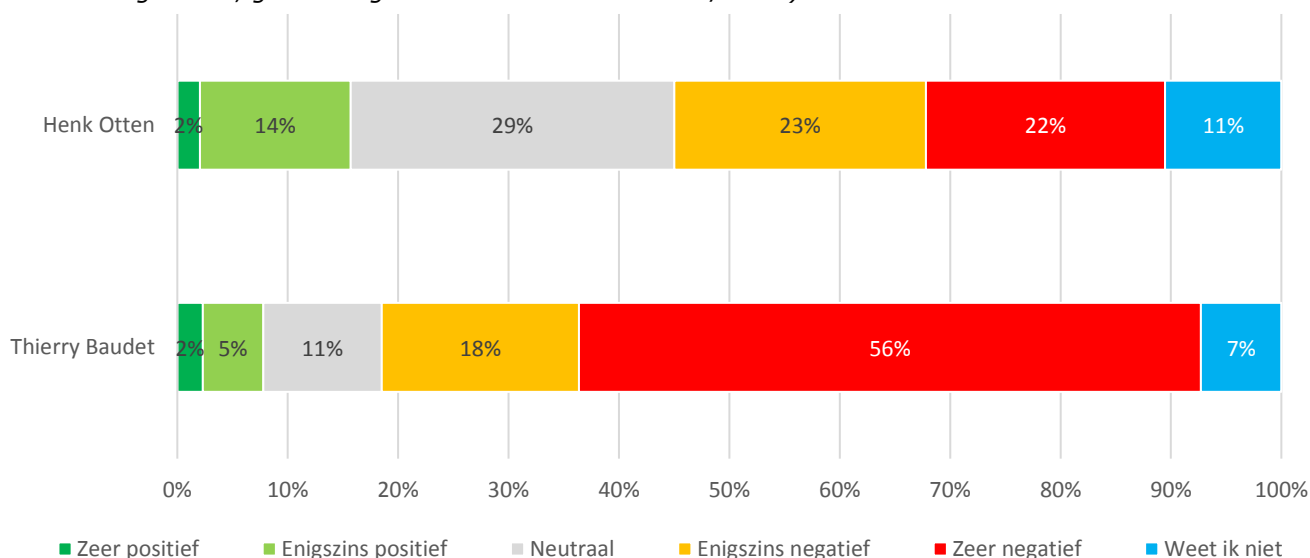
Degenen die iets meekregen van het conflict tussen Baudet en Otten vroegen we hoe ze het optreden van deze twee, Henk Otten en Thierry Baudet, beoordelen.

Het optreden van beide FvD-oprichters wordt – per saldo – als (zeer) negatief bestempeld. Dat van Baudet als veel negatiever (74% negatief, 7% positief) dan dat van Otten³ (45% negatief, 16% positief). Het aandeel kiezers dat zeer negatief oordeelt over Baudet (56%) is beduidend groter dan bij Otten (22%).

Figuur 2

Hoe beoordeelt u het optreden van de belangrijkste spelers, Henk Otten en Thierry Baudet?

(Basis: iets gehoord, gezien of gelezen over conflict Baudet/Otten)

Het negatieve oordeel over de twee FvD-protagonisten heeft zijn weerslag op de politieke peiling voor Forum (de partij gaat van 23 zetels in juli naar 11 zetels begin september).

De waardering voor Thierry Baudet daalt van een 4,1 naar 3,5 (onder alle kiezers, zie 3.2). Van de huidige FvD-kiezers krijgt Baudet nog een 8,2, maar dat zijn er nu dus half zo veel als twee maanden geleden.

En ook de huidige FvD-kiezers zijn lang niet allemaal positief over het optreden van Baudet in het conflict met Otten: 46% positief, 30% negatief.

Imago van Thierry Baudet loopt flinke deuk op

Kiezers die (nog wel) op FvD willen stemmen, maar het optreden van Baudet kritisch bejegenen, vinden dat er meer gepraat had moeten worden en dat Otten te snel, te openlijk en/of te hard is aangepakt. Meerdere keren wordt ook gezegd dat de argumenten van Baudet tegen Otten niet overtuigend zijn. Degenen die Baudet in deze kwestie positief beoordelen gaan – bij de vraag dit toe te lichten – niet of nauwelijks in op wat er zich heeft afgespeeld tussen de twee. Het feit dat hij zaken durft te benoemen (immigratie, klimaat, EU) – redenen waarom kiezers op FvD stemmen – prevaleert.

Meest typische uitspraak van degenen die Baudet trouw blijven: 'Een goed leermoment voor hem'.

³ Die bekend is bij 69% van de kiezers, zie 3.1

Uitspraken van kritische FvD-kiezers van dit moment over Baudet:

- De argumenten voor het royeren komen weinig overtuigend over en de breuk oogt ook als een tactische (versplinterende) fout.
- Dit had Thierry veel tactischer aan kunnen pakken. Geen modder gooien. Bewijs laten zien van de problemen en als het om koersrichtingen/opvattingen gaat, kun je dat gewoon mededelen en dan snappen mensen de keuzes. Al met al is het slordig en onduidelijk wie er nu fout zit.
- Dit is niet wat ik van hem verwachtte.
- Er had gepraat moeten worden en zeker niet allerlei negatieve details naar buiten brengen!
- Ik heb twijfels over redenen waarop Otten uit de partij is gezet.
- Hij heeft dit niet handig aangepakt. De boel laten escaleren, wat niet nodig was geweest. Niet kort op de bal gezeten, en in komkommertijd dit nieuws laten worden.
- Is niet pragmatisch, filosofeert meer dan dat hij stuurt. Mist duidelijke argumenten.
- Slecht onderbouwde kritiek op Otten, broddelwerk van het verslag van de vermeende malversaties. Te snel te publiekelijk met modder gooien. Onschuldig tot schuldig bewezen. Tijdelijk schorsen gedurende onderzoek is ook mogelijk.
- Thierry reageert te emotioneel en de verhalen zijn "gekleurd". Een goed leermoment voor hem.
- Voordat FvD zo groot werd was hij goed, daarna heeft hij verkeerde woordspelingen gebruikt waardoor je hem niet echt helemaal kunt vertrouwen. Maar dat zal hij wel weer recht trekken.
- Waar rook is, is vuur. Zonde om zo de zaak te verstieren. Zal helaas toch een negatief effect hebben op de partij bij volgende verkiezing. Anderzijds het hoort bij een zo jonge partij die in korte tijd zo snel is gegroeid.

FvD-kiezers die het optreden van Baudet positief beoordelen:

- Charisma en misschien minder hard in het verwoorden waar Nederlanders vaak achterstaan, idee PVV maar minder van de toren blazen
- De man staat gewoon zijn mannetje en vertelt wat er werkelijk gebeurd is en de waarheid staat bij hem hoog in het vaandel.
- Hij staat zijn mannetje à la Pim Fortuyn en iedereen is bang voor hem willen hem nergens bij betrekken terwijl dat toch de wil van een groot deel van de stemmers was.
- Omdat hij iets wil doen aan het vluchtelingen vraagstuk, en tegen het huidige milieu gedoe van dit kabinet is dat de mensen flink op onkosten jaagt, en tegen het geldverslindende en ondemocratisch EU is.
- Probeert het democratisch proces weer waardigheid te geven en aan te geven dat het primair om hoofdlijnen gaat
- Spreekt de mensen aan, spreekt duidelijke taal, kijk bevoordeeld die onzin van het milieu, Nederland tegen de rest van de wereld poehhhh!!!

Henk Otten: minder 'haters', nog minder uitgesproken 'lovers'

Het optreden van Henk Otten wordt dus *overall* beduidend minder negatief (45% negatief, 16% positief) beoordeeld dan dat van Baudet, maar per saldo wel als negatief. Otten wordt gemiddeld iets beter gewaardeerd (een 4,1) dan Baudet (een 3,5; zie paragraaf 3.2). Maar waar Baudet onder een substantiële groep kiezers veel enthousiasme oproept (en in onze peiling nog steeds op 11 virtuele Kamerzetels staat), doet Otten het bij geen enkele groep heel goed. Van de huidige FvD-kiezers krijgt Baudet een 8,2 en Otten slechts een 4,5. Alleen onder PVV-kiezers (5,0) doet Otten het iets beter dan gemiddeld.

FvD-kiezers nemen Otten drie dingen kwalijk:

- Otten ging te snel naar de pers, hij had het intern moeten oplossen
- Otten 'steelt' een FvD-zetel
- Otten pleegde fraude met partijgelden

Kritische citaten van FvD-kiezers:

- Het begon met het interview in het NRC. Otten heeft geprobeerd zijn eigen hachje te redden. Probeert nu alles in zijn val bij FvD mee te nemen, wat hem zeker niet gaat lukken. Ze hebben van beide kanten waarschijnlijk niet volledig zuiver gehandeld, maar hij had die zetel nooit en te nimmer mee mogen nemen. Alle stemmen die hij gekregen heeft, zijn verworpen door Baudet.
- Het feit dat hij naar de concurrerende pers stapt en zijn verhaal doet, terwijl Baudet dit intern wilde oplossen
- Als iemand graait in de partijkas, dan is het voorbij. Het zelfde geldt als een werknemer een graai doet bij de werkgever. Dat is ontslag op staande voet!
- De man doet alsof het doodnormaal is dat hij geld heeft gestolen uit de partijkas, een dief die penningmeester was van FvD.
- Eerst bekendheid en een zetel verwerven door Baudet en dan weggaan. Erg makkelijk.
- Gaat nu al met modder gooien, probeer eens als jonge partij tot elkaar te komen, ga niet direct de media in.
- Hij pleegt zetelroof, het volk heeft niet gekozen op basis van dit gegeven, dus had hij bij het verlaten van de partij, zijn zetel moeten inleveren.
- Ik vind dat hij gewoon had moeten weg gaan nadat zijn overduidelijke fraude naar boven is gekomen. De man is totaal niet te vertrouwen.
- Ook in de politiek dien je de eer aan jezelf te houden en niet met modder te gooien.
- Slecht voor de politiek en slecht voor de desbetreffende partij
- Typisch een politicus, de boel belazeren en alles doen om op het pluiche te blijven zitten

Kritische citaten van kiezers andere partijen:

- Als er problemen zijn binnen een partij, ga de strijd dan aan om die partij weer gezond te maken en gebruik het niet om via de achterdeur een eigen partij te starten (VVD-kiezer)
- Wij zitten niet te wachten op nog meer partijen, men kan ook via bestaande partijen proberen iets van hun zienswijzen te bewerkstelligen. (VVD-kiezer)
- Otten is het paard van Troje die altijd al de bedoeling had de zaak op te blazen op zijn moment (SGP-kiezer)
- Vanaf het begin heeft hij veilig achter de schermen Baudet proberen te sturen (enigszins te vergelijken met Steve Bannon). Verder heeft hij zich in het openbaar erg negatief uitgelaten over het Christendom. (SGP-kiezer)
- Vind het geen pas hebben dat problemen binnen de partij zo publiek worden uitgespeeld. Slecht verliezer. (PVV-kiezer).
- Plucheklever. Iemand die geen lid meer is van een partij of eruit gezet, moet zijn zetel opgeven. Maar ja, het pluiche en de goudgerande geldverslindende (arbeids-)voorwaarden hè. (50 Plus)

Positieve uitspraken over Henk Otten

Kiezers die het optreden van Otten wel konden waarderen, vinden hem redelijker, rustiger, gematigder en betrouwbaarder dan Baudet.

- Hij heeft tot nu toe nog geen wederwoord kunnen geven. (FvD-kiezer)
- Komt betrouwbaar over. Is denk ik op persoonlijke gronden uit de partij gezet. (FvD-kiezer)

- Dhr. Otten komt inhoudelijk heel sterk over. Krijgt sterke steun van diverse partijleden, die daarmee eigen politieke toekomst bij FvD in gevaar brengen. Otten heeft nog nooit openlijk zich boven het eigen electorale veld verheven. Geen uilen van Minerva e.d. ongein. Het feit dat ook zelfkritiek niet wordt geschuwd, maakt dhr. Otten een interessante persoonlijkheid die, niet onwaarschijnlijk, mijn politieke interesse gaat vasthouden. (VVD-kiezer)
- Otten sluit ten eerste meer aan bij mijn eigen politieke overtuiging. Ten tweede begint het er langzaam op te lijken dat hij inderdaad op een lelijke manier is weggewerkt. Zeker nu Hiddema daar ook op heeft gehint. (VVD-kiezer)
- Er was wat gedoe rond Otten. Er wordt niets mee gedaan tot Otten iets anders vindt dan Baudet. Baudet probeert hem te lozen met (foute) kritiek. (VVD-kiezer)
- Die verdedigt zich zelf tegen aantijgingen, die (nog) niet bewezen zijn. (PVV-kiezer)
- Ik denk dat hij onterecht is behandeld, en daardoor zelf een nieuwe fractie heeft opgestart. Hij heeft kritiek gegeven op de partij, dat moet kunnen. Dat hij gelijk heeft blijkt wel dat er ook andere mee zijn gegaan. (PVV-kiezer)
- Komt vertrouwenwekkend over, Baudet is veel te zweverig. (PVV-kiezer)
- Ik zou me ook niet door dat verwaande mannetje van Baudet op zo'n manier laten behandelen. (PVV-kiezer)
- Hij durfde tenminste wat te zeggen en te blijven staan voor zijn standpunt. Dat de partij te nauw werd op politieke punten. (CDA-kiezer).
- Omdat ik Henk Otten zijn houding t.o.v. Thierry B. kan waarderen, maar zou nooit op deze partij stemmen.
- Met Thierry B. Gaat heel Nederland de boot in. (CDA-kiezer).
- Hij geeft een duidelijk signaal af naar de samenleving. Hopelijk opent dit de ogen van andere mensen. (Zwevende kiezer).
- Heeft zich lang rustig gehouden ondanks de aanvallen van Baudet. Heeft wat dat betreft meer klasse dan Baudet. Mist alleen uitstraling. (Zwevende kiezer).
- Maakt een gemotiveerde indruk! Ook al steun ik zijn rechtse standpunten niet, hij heeft zich keurig gedragen, na het walgelijke gedrag van Baudet! (PvdA-kiezer)
- Baudet heeft deze kwestie zeer onbenullig en strategisch zeer slecht aangepakt door met modder te gaan gooien en met dubieuze beschuldigingen te gaan strooien.
- Otten heeft geprobeerd FvD wat meer te nuanceren. Maar het blijft een rommelpartij met gemakkelijke populistische politiek. (PvdA-kiezer)

2.3 Weinig animo voor nieuwe partij Otten

Otten heeft aangekondigd een nieuwe partij op te willen richten. Slechts 4 procent van de kiezers is het eens met de stelling *'De nieuwe partij van Henk Otten is een aanwinst voor de Nederlandse politiek'*, 44 procent is het ermee oneens. De partij is er nog niet en een programma of positionering slechts op hoofdlijnen. Het is dan ook niet gek dat 30 procent geen antwoord kan geven en 22 procent neutraal oordeelt. Kiezers van PVV (11% mee eens) en 50 Plus (10%) zijn het meest positief, van de FvD-kiezers ziet 5 procent de nieuwe partij van Henk Otten als een aanwinst voor de Nederlandse politiek.

Als de partij van Henk Otten mee zou doen aan de Tweede Kamerverkiezingen, zou – vooralsnog – het merendeel van de kiezers bij de huidige eerste keuze blijven. Eén procent van alle kiezers (die zouden gaan stemmen) zou dan stemmen op de partij van Otten, waarmee hij met één zetel in de Tweede Kamer zou kunnen komen.

Van degenen die nu FvD als eerste keuze hebben, zou 88 procent daarbij blijven, 2 procent zegt nu al voor Otten te kiezen en de overige 10 procent weet het niet of kiest dan voor een nog andere partij.

3. Fractievoorzitters

3.1 Bekendheid fractievoorzitters

Geert Wilders, Jesse Klaver, Thierry Baudet en Lodewijk Asscher zijn de bekendste fractievoorzitters in de Tweede Kamer. Zij zijn bij 90 procent van de kiezers of meer bekend. Met name Baudet heeft aan bekendheid gewonnen (van 72 procent in 2017 naar 90 procent nu).

Henk Otten (geen Tweede Kamerfractievoorzitter, maar in dit lijstje opgenomen in verband met de vragen over het conflict binnen Forum en de mogelijkheid dat hij een eigen partij start) is met 69 procent – waarschijnlijk mede dankzij dit conflict – nu al bekender dan ‘oudgedienden’ Gert-Jan Segers of Tunahan Kuzu. Van de Forum-kiezers kent 81 procent Otten; *alle* FvD-kiezers kennen Baudet.

Een andere ‘nieuwkomer’ – Rob Jetten van D66 – blijft met 62 procent nog achter qua bekendheid. Onder D66-kiezers is hij bij 71 procent bekend.

Pieter Heerma, de fractievoorzitter van het CDA, is bij slechts een kwart van de kiezers bekend. Van de CDA-kiezers kent 42 procent hem bij naam.

Tabel 4

Welke van onderstaande politici kent u?⁴

	2016	2017	2018	2019
Geert Wilders	96%	98%	96%	95%
Jesse Klaver	77%	95%	92%	92%
Thierry Baudet	-	72%	81%	90%
Lodewijk Asscher	90%	95%	92%	90%
Henk Krol	85%	90%	84%	82%
Marianne Thieme	81%	88%	83%	83%
Lilian Marijnissen	-	-	81%	82%
Klaas Dijkhoff	-	-	75%	78%
Henk Otten	-	-	-	69%
Kees van der Staaij	60%	68%	64%	65%
Gert-Jan Segers	26%	68%	63%	64%
Rob Jetten	-	-	-	62%
Tunahan Kuzu	29%	49%	53%	51%
Pieter Heerma	-	-	-	27%
Geen van deze	1%	1%	2%	2%

⁴ Bij eerdere metingen was de vraag: Welke van onderstaande politici kent u, al was het alleen maar van naam?

3.2 Populariteit fractievoorzitters

Van de fractievoorzitters is **Klaas Dijkhoff** – net als vorig jaar – de meest populaire. Zijn waarderingscijfer daalde wel iets: van een 6,8 naar een 6,6. Van de VVD-kiezers krijgt hij een 8,0.

Gert-Jan Segers wordt de laatste twee jaar steeds iets beter gewaardeerd: zijn score liep op van een 5,9 in 2017 naar een 6,3 nu. Van de CU-kiezers krijgt hij een 8,3.

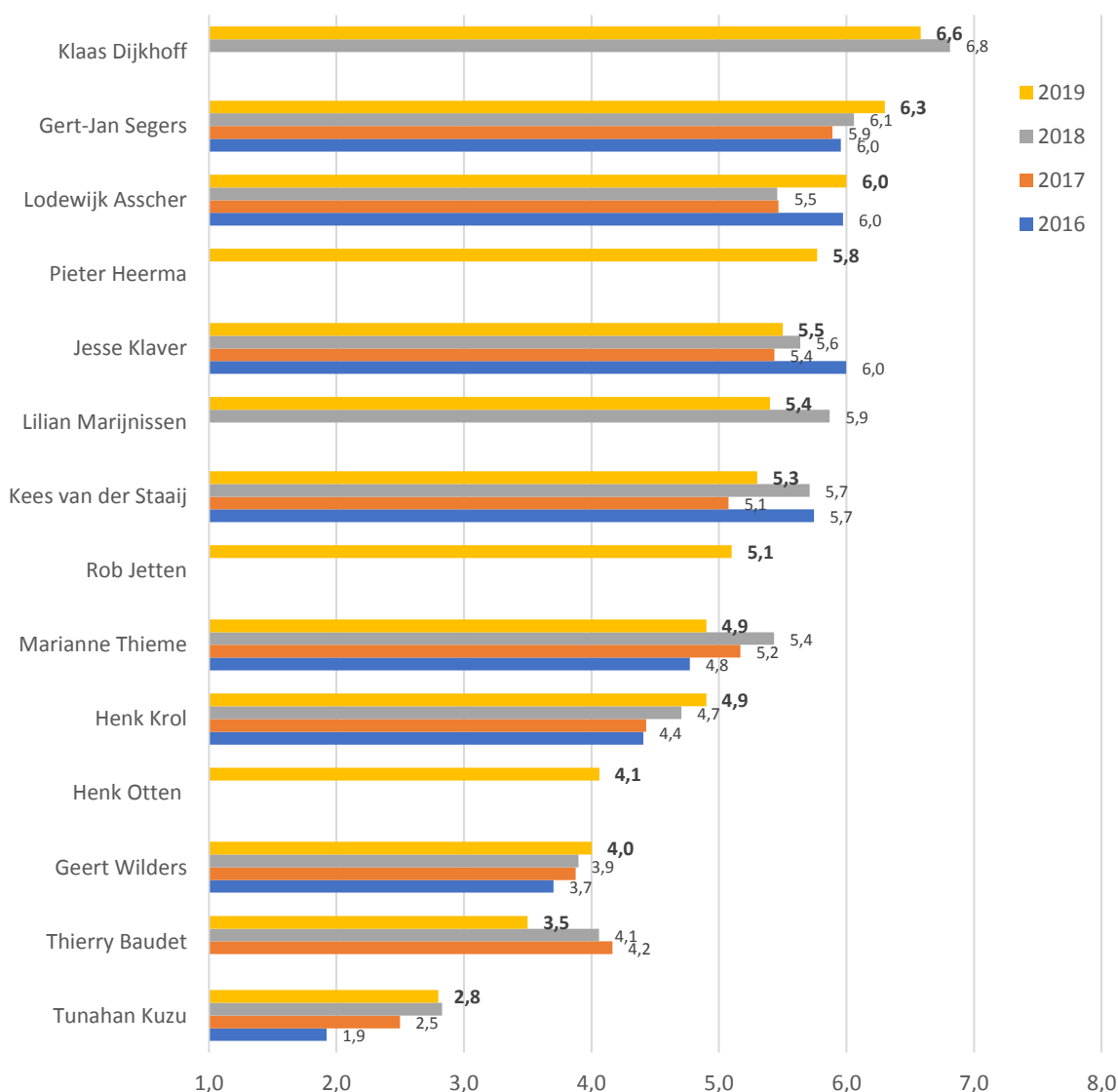
Een nog opvallender 'comeback' maakt **Lodewijk Asscher**: van een magere 5,5 in 2017 en 2018, naar een 6,0 nu. Van de PvdA-kiezers krijgt hij een 7,8. Zijn relatief hoge cijfers heeft hij te danken aan het feit dat ook GL-, D66-, VVD- en CDA-kiezers hem met een hoge zes (GL, D66) of hoge vijf (VVD, CDA) waarden.

Pieter Heerma – dus bij slechts een kwart van de kiezers bekend – krijgt een 5,8. CDA-kiezers geven hem een 7,0. Nog volop groei mogelijk, dus.

Jesse Klaver lijkt enigszins te stagneren qua populariteit. In 2016 en 2018 hoorde hij bij de meest populaire leiders, nu is dat subtop. GL-kiezers geven hem een 7,9; ook D66-, PvdA- en PvdD-kiezers waarden hem (hoger dan een 6). Van CDA-, VVD- en SP-kiezers krijgt hij een vijf-plus.

Figuur 3

Waardering (op 10-puntsschaal) van fractievoorzitters (mits bekend met deze politicus; 2016-2019)

Lilian Marijnissen valt zelfs een half punt terug: van een 5,9 naar een 5,4. SP-kiezers waarderen haar met een 7,8. GL- en PvdD-kiezers geven haar een zes-plus, PvdA-kiezers een mager zesje.

Ook **Kees van der Staaij** boet in aan populariteit, van een 5,7 in 2018 naar een 5,3 nu. Van der Staaij krijgt van zijn achterban een 9,0, de hoogste score onder de eigen kiezers. Ook CDA- en CU-kiezers kunnen hem waarderen (zes-en-half), maar verder houdt het niet over voor hem.

Rob Jetten heeft de aansluiting nog niet gevonden. Hij krijgt een 5,1 van alle kiezers en een 7,1 van de D66-kiezers. GroenLinks en PvdA-kiezers geven hem een zes plus.

Ook **Marianne Thieme** levert een half punt in (van 5,4 naar 4,9). De PvdD-kiezers geven haar een 7,9.

De waardering voor **Thierry Baudet** is in het afgelopen jaar teruggevallen van een 4,1 naar 3,5. **Geert Wilders** (4,0) en **Henk Otten** (4,1) doen het iets beter dan Baudet. De achterban van de PVV geeft een hoog rapportcijfer (8,5) voor Wilders. PVV-kiezers geven Baudet een 6,3 en Henk Otten een 5,0. Ook FvD-kiezers zijn te spreken over hun fractievoorzitter (8,2). Wilders scoort onder hen een voldoende (6,9), terwijl Henk Otten blijft steken op een 4,5.

4. Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.262 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 29 augustus tot en met dinsdagochtend 3 september 2019. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.110). Daarnaast zijn 152 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 2,1 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2018).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

